

BUCUREȘTI – MILITARI „CÂMPUL BOJA”. AȘEZAREA DIN SECOLELE II-IV p. CHR.

La o jumătate de secol de la primele săpături arheologice de la București-Militari „Câmpul Boja” (Negru, Schuster, Moise 2000, cu lit. mai veche; Schuster, Negru 2006; Negru 2007; Negru, Schuster, Bădescu, Comșa, Morintz 2008), un bilanț al rezultatelor investigațiilor privind așezarea din secolele II-IV p. Chr. este un demers util atât pentru stadiul cercetărilor în acest sit, cât și la scara culturii Militari-Chilia, manifestare atribuite geto-dacilor din Muntenia în secolele amintite.

În cele 23 de campanii arheologice întreprinse în perioada 1958-2008, au fost descoperite în total un număr de 102 de complexe arheologice din secolele II-IV p. Chr.: 32 de locuințe, două cuptoare de olar, un atelier de prelucrare a bronzului, cinci gropi de cult și 62 de gropi menajere.

Habitatul

Cele mai intense cercetări au avut loc în sectorul central-vestic al sitului, dar locuințe și gropi de provizii au fost descoperite și în sectoarele de nord, est și vest ale obiectivului arheologic.

Locuințele de suprafață. În anul 2005, în sectorul din partea de est a sitului au fost identificate și cercetate primele două locuințe de suprafață (numite *L.S. 1*, respectiv *L.S. 2*), din așezarea de tip Militari-Chilia a acestui sit. Ele sunt de formă aproximativ dreptunghiulară și au podeaua adâncită cu 0,05 până 0,12 m față de nivelul antic de călcare. Unele gropi de mici dimensiuni (cu diametrele cuprinse între 0,25 și 0,36 m) par a indica sistemul susținerii pe stâlpi din lemn adânciți în pământ în cazul locuinței *L.S. 2*. În *L.S. 1* au fost descoperite cantități importante de pământ ars la roșu, care sunt indiciile unui incendiu puternic, în urma căruia locuința nu a mai fost utilizată. Ambele locuințe de suprafață au avut un inventar arheologic foarte sărac. El constă în fragmente de vase ceramice modelate cu mâna sau la roată, specifice secolelor II-III p. Chr.

Bordeiele. Bordeiele descoperite aveau forma aproximativ rectangulară cu colțurile rotunjite (pl. I/2). Pereții acestora erau ridicați din bârne de lemn și nuiiele împletite apoi lutuite (așa-numitul sistem paiantă de construcții). Doar în două cazuri însă au fost găsite gropi de stâlpi cu adâncimi de 0,40-0,50 m și diametre de 0,45-0,60 m (*Bordeiul nr. 39* și *Bordeiul nr. 41*).

1

2

Pl. I. 1 - Bordeiu nr. 7 din anul 1960; 2 - Bordeiu nr. 60 din anul 2008.

Podeaua era, de obicei, fără amenajări speciale. Ea se afla la adâncimi cuprinse între 0,60 m (*Bordeiu nr. 4/1983*), 1,05 m (*Bordeiu nr. 41/2005*), respectiv 1,30 m (*Bordeiu nr. 1/1958*) de la nivelul antic de călcare.

Unele bordeie au în interiorul lor trepte, situație similară unor bordeie cerce-tate în cadrul culturii Militari-Chilia la Mătăsaru, Dulceanca și Colonești-Mărunței (Negru 2000, 81).

Instalații de foc. O caracteristică a bordeielor descoperite la *Militari-Câmpul Boja* este raritatea instalațiilor de foc. În cursul cercetărilor au fost identificate în interiorul lor doar trei cuptoare de bucătărie (pl. I/1) (*Locuința nr. 1/1958*, *Bordeiu nr. 7/1960*, *Bordeiu nr. 4/1983*) și o vatră de foc (*Bordeiu nr. 6/1983*). O situație similară a fost constatată în mediul geto-dacilor din Muntenia și Moldova (Negru 2000, 81).

Anexele gospodărești. În această categorie intră, de obicei, *gropile menajere*. Cu siguranță ele erau acoperite într-un fel. În unele cazuri, au fost descoperite gropi rectangulare asemănătoare bordeielor, dar care aveau în interiorul lor gropi de provizii de mari dimensiuni. Numite convențional bordeie, acestea sunt de fapt anexe gospodărești. Materialul arheologic ceramic sărac găsit în umplutura acestor com-plexe, firesc dată fiind utilitatea lor, le plasează în limitele secolelor II-III p. Chr.

Gropile menajere. În cursul cercetărilor au fost găsite gropi menajere (de pro-vizii, ori de gunoi) și un număr de cinci gropi cu destinație specială. Gropile me-najere cercetate aveau în general forma cilindrică. Dimensiunile lor variaua între 1,20-1,35 m diametru și 0,98-1,98 m adâncime. În umplutura lor au fost descop-erite fragmente de vase ceramice, obiecte din lut ars, metal și os, oase de animale, cenușă și lemn ars.

Gropi cu destinație specială sunt considerate cele care conțineau schelete de câini (pl. II/2). Cu privire la semnificația acestora există discuții în literatura de specialitate. În ceea ce ne privește, considerăm că fiecare descoperire trebuie ana-lizată individual. În cazul cercetat de noi în campania din anul 1998, probabil, avem de a face cu o înmormântare.

1

2

Pl. II. 1 - Cuptorul de olar nr. 1, descoperit în anul 1998; 2 - Groapă de cult, descoperită în anul 1997.

Instalații meșteșugărești. Ateliere ceramice. În campaniile arheologice din anii 1998 (pl. II/1) (*Cuptorul nr. 1*) și 2008 (*Cuptorul nr. 2*) au fost investigate două cuptoare de ars vase din lut. Ambele cuptoare sunt de formă tronconică, de tipul cu pilon central. Camera de ardere a vaselor și altor obiecte din lut era separată de camera unde ardea focul printr-un grătar de lut ars cu perforații. Acest grătar era susținut de un pilon aproximativ cilindric dispus în centrul camerei inferioare a cuptorului.

În fața cuptoarelor se aflau câte o groapă de formă aproximativ ovală. Acestea serveau la alimentarea cu combustibil și extragerea cenușei din cuptoare. Groapa aferentă *Cuptorului nr. 2* avea două trepte în partea de sud.

Cuptoare de acest tip au fost descoperite pe spații largi de pe continentul european, în perioada respectivă sau anterioară. Menționăm aici descoperirile din mediul carpic de la Butnărești, Dărmănești-Piatra Neamț și Trușești, în cadrul culturii Militari-Chilia din Muntenia la București-*Străulești*, în zona Tisei Superioare la Beregovo VI (Negru 2000, 81), respectiv în provincia *Dacia Malvensis* la *Romula* (Popilian 1976, 139-145). Astfel de cuptoare au mai fost descoperite în a doua perioadă a epocii fierului la București-*Cățelu Nou*, precum și în cadrul culturii Sântana de Mureș-Cerneahov din secolul al IV-lea p. Chr. (Negru 2000, 81; Barbu 2000; Barbu, Schuster 2008, 29-32).

Atelierul de prelucrare a bronzului. În cursul campaniei arheologice din anul 1999, a fost găsit un atelier de prelucrare a bronzului. În colțul de sud-est al atelierului a fost descoperită o masă de chirpic de formă ovală cu diametrul maxim de 0,80 m și grosimea de 0,08-0,10 cm. Încălzirea și retopirea bronzului aveau loc în altă parte ori se făcea pe un dispozitiv portabil, din moment ce nu au fost găsite urmele unei instalații în acest scop in situ.

În sprijinul funcționalității ca atelier de prelucrare a bronzului sunt următoarele descoperiri: patru creuzete întregi și altele fragmentare cu urme de bronz topit, o picătură din bronz, două dălțițe din bronz, o sârmă cu opt vârfuri de săgeți în

curs de finisare, nituri și table cu nituri din bronz, peste 50 de fragmente de tablă din bronz cu urme de tăieturi, numeroase fragmente de sârme din bronz.

Amplasarea celor două cuptoare de ars vase de lut și atelierului de prelucrarea a bronzului la distanțe cuprinse între 30 și 50 m unul de altul nu poate fi o întâmplare. În mod logic, ne aflăm în fața unui cartier meșteșugăresc. O situație asemănătoare a fost surprinsă în orașele romane (*Romula, Durostorum*), respectiv în mediul carpic (Butnărești), ori la dacii de la nord de Carpați în secolele II-IV p. Chr. (Beregovo).

Materialele arheologice

În cursul cercetărilor arheologice întreprinse în perioada 1998-2008 au fost descoperite puține materiale arheologice întregi sau întregibile. Printre acestea amintim: vase modelate cu mâna ori la roată, greutatea pentru războiul de țesut, fusaiole, fibule, mărgelile, cuțite, o seceră, două tălăngi, mai multe creuzete etc.

Ceramica. Principala categorie de inventar a fost ceramica, obiectele din metal, sticlă, os sau chihlimbar fiind rare.

Ceramica modelată cu mâna (pl. II/2). Această categorie de ceramica modelată cu mâna este reprezentată de fragmente din vase de provizii, vase de dimensiuni mijlocii, castroane, cești tronconice și capace. Formele de vase ceramice sunt similare celor descoperite în așezările de tip Militari-Chilia, din mediul dacilor liberi de la est, nord ori vest de Munții Carpați, respectiv celor din așezările și necropolele autohtone din provinciile romane de la Dunărea de Jos. Aceste forme de vase își au originea în cadrul ceramicii geto-dacice din a doua perioadă a epocii fierului (Negru 2000, 93-94). Menționăm aici și faptul că unele vase tronconice, bitronconice sau în formă de clopot au analogii în cadrul culturii sarmaților roxolani (Negru 2000, 94).

Ceramica modelată la roată (pl. III/1). Această categorie de ceramică poate fi împărțită pe baza funcționalității, evidente ori presupuse, în ceramică de conservare și transport, de bucătărie și pentru servitul mesei. Ceramica pentru conservare și transport este reprezentată prin fragmente de chiupuri și amfore. Ceramica pentru servitul mesei este din pastă fină are o gamă de culori de la gălbui și cărămiziu la cenușiu. Principalele forme de vase ale acestora sunt ulcioarele, oalele, cămile, străchinile și castroanele.

Ceramica de bucătărie cuprinde vase din pastă zgrunțuroasă de culoare cenușie. Pentru a rezista la temperaturi ridicate, la contactul cu focul, pasta acestor vase avea în compoziția sa o cantitate mare de nisip și chiar pietricele. Principalele forme de vase sunt oala și capacul, la care se adaugă castronul. Aproape toate fragmentele de vase descoperite poartă urmele contactului cu focul, respectiv zone de culoare negricioase ce indică o ardere secundară în procesul de preparare a hranei.

În literatura de specialitate această categorie de vase este specifică provinciilor romane. În acest context, prezența acestei categorii ceramice în așezarea de la Militari „Câmpul Boja” și în celelalte așezări ale geto-dacilor din Muntenia,

1

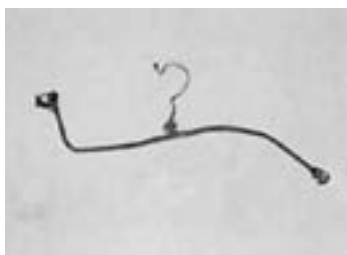
2

3

4

5

6

7

8

Pl. III. Materiale arheologice din secolele II-III p. Chr.

reprezintă o excepție pentru un teritoriu aflat în afara granițelor lumii romane în secolele II-III p. Chr.

O analiză comparativă a formelor ceramice descoperite în *Bordeiul nr. 30* și *Bordeiul nr. 34*, indică o tendință de diminuare a procentului vaselor modelate cu mâna în secolele III-IV p. Chr. Diferențele în repartitia categoriilor ceramice dintre cele două bordeie arată că ele nu pot fi contemporane, *Bordeiul nr. 30* fiind mai timpuriu.

Majoritatea vaselor ceramice modelate la roată sunt de producție locală și de tradiție geto-dacică. Pe lângă acestea, se află și forme ale ceramicii romane (amfore) ori de influență romană (ceramica zgrunțuroasă), cât și forme specifice ceramicii culturii Sântana de Mureș-Cerneahov (Negru 2000, 116-117).

Alte obiecte întregi și întregibile

Tipar pentru oglinzi. În cursul primelor campanii de cercetări arheologice a fost descoperită partea cu reversul unui tipar bivalv pentru o oglindă de tip sarmatic. Un fragment de oglindă de acest tip a fost descoperite în acest sit în campania din anul 1996 (pl. III/4) (Negru 2000, 120, pl. 102/4).

Arme. Piese de armament ofensiv și defensiv sunt prezente rare la București-Militari „Câmpul Boja”, ca de altfel în toate așezările culturii Militari-Chilia din Muntenia.

În cursul cercetărilor au fost descoperite vârfuri de săgeți din fier cu lama plată romboidală (Negru 2000, pl. 84/9), respectiv cu trei aripioare (Negru 2000, pl. 73/2). În timp ce primele au analogii în situri arheologice getice preromane din Muntenia și Moldova, ultimele sunt similare cu descoperiri din provincia Dacia (Negru 2000, 120-121).

Un loc aparte în cadrul pieselor de armament îl ocupă vârfurile din bronz cu patru muchii aflate în curs de prelucrare. Foarte probabil acestea erau folosite pentru vânarea animalelor mici și nu în conflicte militare.

O descoperire de excepție pentru așezările culturii Militari-Chilia este fragmentul de *lorica squamata* (echipament militar roman), ce cuprinde 14 plăcuțe dreptunghiulare din bronz (pl. III/7). Atribuit de unii specialiști vreunui războinic geto-dac ori sarmat, contextul descoperirii sale (într-o groapă cu multă cenușă și fragmente de creuzete) indică de fapt o re folosire a acestui obiect pentru obținerea bronzului folosit în cadrul atelierului local, unde se produceau noi obiecte din acest metal (vârfuri de săgeți, fibule etc.).

Unelte și ustensile gospodărești. În cadrul așezării au fost descoperite o serie de unelte folosite în cultivarea pământului (pl. III/3) (o seceră, un cosor), în gospodărie (pl. III/5) (cuțite, gresii de ascuțit, greutăți pentru războiul de țesut, fusaiole, cântar). Acestea sunt prezente obișnuite în cadrul așezărilor culturii Militari-Chilia (Negru 2000, 118-119, 121-122). Adăugăm la cele de mai sus o balanță din bronz, un clopoțel din bronz și doi clopoțeli din fier (pl. III/6, 8) (Negru 2000, 128-129).

Toporaș din fier. Un fragment al unui toporaș din fier a fost descoperit în bordeiul nr. 32 din secțiunea S. 49. Un obiect asemănător a fost descoperit în așezarea de tip Militari-Chilia de la Mătăsaru (Bichir 1984, pl. IX/1).

Obiecte din bronz. În cadrul atelierului de prelucrare a bronzului au fost descoperite o dălțiță din bronz, bare de cu secțiunea rectangulară, o scoabă o verigă, nituri, un ac, sârme și fragmente din tablă de bronz, precum și o picătură din bronz topit (Negru 2000, 122-123).

În cadrul *produselor romane* pot fi incluse o cheie și un fragment de vas din bronz. Aceste obiecte sunt mai degrabă surse de materie primă decât importuri. Argumente în acest sens ne servesc lipsa unor indicii privind utilizarea cheilor romane în cadrul locuințelor geto-dacice din acest sit, precum și faptul că fragmentul de vas din bronz poartă urme de tăiere pentru o retopire (Negru 2000, 123).

Accesorii pentru veșminte. Principalele accesorii pentru veșminte descoperite în situl de la București-Militari „Câmpul Boja” sunt fibulele și cataramele. Fibulele de tipul cu piciorul întors pe dedesubt predomină. Realizate din bronz și mai rar din argint, unele au resortul bilateral scurt, altele au resortul bilateral lung. Acestea pot fi datate în limitele secolelor II-III p. Chr.

În cursul cercetărilor au fost descoperite și două fibule de tipul cu piciorul întors pe dedesubt cu bulbi la capetele resortului bilateral lung sau cu piciorul trapezoidal decorat cu o linie în zigzag incizată, care pot fi datate la sfârșitul secolului al III-lea, respectiv în secolul al IV-lea p. Chr. (Negru 2000, 123-126). Cataramele din bronz au forma rotund-ovală, în timp ce singura cataramă din fier are o formă rectangulară (Negru 2000, 126).

Obiecte de toaletă. Oglinzi. În cadrul cercetărilor au fost descoperite mai multe fragmente de tipare și oglinzi de tip *sarmatic*. Acestea aveau corpul oval, cu o co-diță rectangulară perforată, pentru a putea fi agățată probabil. Pe verso acestea aveau un însemn în relief în forma literei *H*, denumit tamga în literatura de specialitate. Oglinzi de acest tip au fost descoperite în mediul sarmatic, dar și în mediul dacilor din Moldova și Muntenia în secolele II-III p. Chr., precum și în mediul daco-roman la Locusteni (Negru 2000, 126).

Pieptene din os. Pieptenul descoperit în groapa nr. 66 este de formă semicirculară, dinții fiind prinși între două plăci de os legate cu nituri. Astfel de piepteni au fost descoperiți în așezări de tip Militari-Chilia la Colonești-Mărunței și Dulceanca (Bichir 1984, 52, pl. LV/1-4), unde pot fi datați de la mijlocul secolului al III-lea p. Chr. până la sfârșitul secolului și eventual la începutul secolului al IV-lea p. Chr.

Piepteni de acest tip au fost descoperiți și în cadrul culturii Sântana de Mureș-Černjahov, în cadrul necropolelor din secolul al IV-lea p. Chr. de la Spanțov, Independența și Alexandru Odobescu (Mitrea, Preda 1966, 125, 140, pl. 66/5, 117/10, 238/8, 9).

Podoabe. Mărgele. În campaniile din perioada 1958 și 1999 au fost descoperite o mărgea polifațetată din cronalină și mărgele multiple (Negru 2000, 126-127).

Descoperirile din ultimul deceniu sunt de reținut nu doar statistic ci și prin importanța pe care acestea le au pentru cronologia sitului.

O mărgea din pastă de sticlă de culoare albastru-cobalt a fost descoperită în *Bordeiul nr. 26* (Negru 2005, 175, pl. 2/19). Ea are forma hexagonală și este perforată longitudinal. Mărgelele hexagonale din sticlă de culoare albastră sunt frecvente în regiunea Dunării de Mijloc și de Jos. Menționăm descoperirile asemănătoare de la *Porolissum*, datate în secolele II-III p. Chr. (Gudea, Bajusz 1982, 26, 33-34, fig. 3/113). Mărgele similare au mai fost descoperite la Kistőke, unde

au fost datate în secolele I-II p. Chr. (Parducz 1944, 51, pl. XVII/4), Hajdúsámson-Majorsági, unde au fost datate în secolul al III-lea p. Chr. (Parducz 1944, 84, fig. XXXVIII/6), respectiv Felsőpusztaser, unde au fost datate în a doua jumătate a secolului I p. Chr. și în prima jumătate a secolului al II-lea p. Chr. (Parducz 1941, 53-54, fig. XII/5). Una dintre mărgelile descoperite în *Bordeiul nr. 26* este din pastă de sticlă acoperită cu vopsea maron cu inserții albe ale motivului ochiurilor de lanț (Negru 2005, 175, pl. 2/18). Mărgelile similare cu inserții de substanță albă au fost descoperite la Szentes-Sárgapart (Parducz 1950, 132-133, pl. III/13, VIII/6, XIII/6), datate cu monede de la *Antoninus Pius* până la *Marcus Aurelius* (Parducz 1950, 135), respectiv la Bácskeresztür, unde au fost datate cu modende de la *Marcus Aurelius* (Parducz 1950, 165, pl. CXII/1, 3). Mărgelile similare au mai fost descoperite la Tibiscum, unde au fost datate între secolele II p. Chr. și IV p. Chr. (Benea 1983, tip XII, 119, pl. I). În Muntenia a fost descoperită o mărgelă la Mătăsaru, unde a fost atribuită nivelului timpuriu al culturii Militari-Chilia, respectiv în secolul al II-lea p. Chr. și la începutul secolului al III-lea p. Chr. (Bichir 1984, 87-88).

În același bordei, a mai fost descoperită o mărgelă din chihlimbar de culoare cărămizie (Negru 2005, 176, pl. 2/20). Ea are forma unui disc și este din chihlimbar de culoare castaniu-roșcată. Mărgelile plate similare cu cea de chihlimbar de la București-Militari „*Câmpul Boja*” au fost descoperite în mediul sarmaților iazigi în necropola de la Kiszombor, datată între anii 160-270 p. Chr. (Parducz 1950, 129, 139).

Mărgelile prezentate merită o atenție specială prin prisma analogiilor lor în mediul sarmaților iazigi din *Pannonia*. Până nu demult, textul lui Dio Cassius „*Cum iazigii se dovediră a-i fi foarte de folos (împăratului Marcus Aurelius – n.a.), le iertă multe din îndatoririle lor... Le-a îngăduit însă să facă comerț cu roxolanii, prin teritoriul Daciei – ori de câte ori guvernatorul acelei provincii le va da voie*” a fost considerat ca referindu-se exclusiv la un presupus drum care trecea prin *Porolissum* și pe care s-ar fi permis acest comerț (Cassius Dio, 703). Descoperirea la Mătăsaru și București-Militari *Câmpul Boja* a unor mărgelile similare celor din Câmpia Pannoniei, unde erau stabiliți în acea epocă sarmații iazigi, ar putea indica cel puțin existența a încă unei rute comerciale între sarmații iazigi din Câmpia Pannoniei și cei roxolani de la nordul Dunării de Jos și din partea de sud-est a Munteniei.

Alte podoabe descoperite, de-a lungul timpului, sunt inele, aplice, o brățară, pandantive de tip căldărușă și lăntșoare din bronz.

Monede. În cursul cercetărilor au fost descoperite o monedă romană de la *Hadrianus* (117-138), două monede romane de la *Diva Faustina Secunda* (a doua jumătate a secolului al II-lea p. Chr.) și două monede de la *Maximinus Thrax* (235-238) (Turcu 1992, 48, nota 29; Negru 2000, 134). Moneda de la *Hadrianus* are însă un grad avansat de uzură, motiv pentru care nu poate fi considerată un reper cronologic cert pentru începuturile așezării de tip Militari-Chilia (Negru 2005, 71, fig. 2/3).

Cronologia

Un aspect important în cadrul cercetărilor de teren și laborator a patrimoniului arheologic imobil și mobil de la București-Militari „*Câmpul Boja*” este cronologia. Descoperirile din ultimii ani au adus noutăți semnificative în acest domeniu.

Descoperirile arheologice anterioare campaniei din anul 2004 au fost încadrate larg în secolele II-III p. Chr. (Negru 2000, 57-152).

O importanță aparte pentru cronologia sitului o are bordeiul nr. 26, cercetat în anul 2004. În inventarul acestuia au fost găsite printre altele o mărgea policromă cu inserții de pastă albă în formă de lanț, precum și un fragment de vas roman decorat cu motivul solzilor de pește, datat în Oltenia mai ales în secolul II p. Chr. Acesta este primul complex arheologic datat cu certitudine în secolul al II-lea la București-Militari „Câmpul Boja” (Negru 2005, 173-180).

Majoritatea covârșitoare a complexelor și materialelor arheologice descoperite în acest sit se încadrează între al doilea și al treilea sfert ale secolului al III-lea p. Chr. Argumente în acest sens sunt analogiile ceramicii, fibulele și o brățară din bronz torsionată cu obiecte similare din mediul dacilor liberi și lumea romană (Negru 2000, 130-132).

În campania din anul 2004, au apărut unele vestigii arheologice care pot fi date și în secolul IV p. Chr. Un piepten din os, descoperit în *Groapa nr. 66*, este de formă semicirculară, dinții fiind prinși între două plăci de os legate cu nituri din bronz. Astfel de piepteni au fost descoperiți în așezări de tip Militari-Chilia la Colonești-Mărunței și Dulceanca (Bichir 1984, 52, pl. LV/1-4), unde pot fi datați de la mijlocul secolului al III-lea p. Chr. până la sfârșitul secolului și, eventual, la începutul secolului al IV-lea p. Chr. (Bichir 1984, 93). Piepteni de acest tip au fost descoperiți și în cadrul culturii Sântana de Mureș-Cerneahov, în cadrul necropolelor din secolul al IV-lea p. Chr. de la Spanțov, Independența și Alexandru Odobescu (Mitrea, Preda 1966, 140, pl. 66/5, 117/10, 238/8, 9).

Cercetările recente efectuate în cadrul sitului de la București - Militari „Câmpul Boja” s-au încheiat cu importante schimbări în topografia și cronologia așezărilor din secolele II-IV p. Chr. În *Sectorul D* (de vest) al sitului, au apărut atât complexe care pot fi date începând cu a doua jumătate a secolului al II-lea p. Chr., cât și complexe care se pot data la sfârșitul secolului al III-lea p. Chr., respectiv în prima jumătate a secolului al IV-lea p. Chr. (Negru 2007, 64-65).

În final, considerăm că o discuție cu privire la raportul dintre cultura Militari-Chilia și cultura Sântana de Mureș-Černjahov în cadrul acestui sit este încă prematură datorită numărului restrâns al complexelor care pot fi date la finele secolului al III-lea p. Chr. și începutul secolului al IV-lea p. Chr., cât și datorită lipsei unor studii temeinice cu privire la așezările de tip Sântana de Mureș- Černjahov în Muntenia.

Bibliografie

Barbu, V. 2000, *Cuptoare de ars ceramica pe cursul inferior al Argeșului*. In: Buletinul Muzeului Județean „Teohari Antonescu”, V-VI/5-6, Giurgiu (1999-2000), 231-249.

Barbu, V., Schuster, C. 2008, *Punctul în Vale*. In: Schuster, C., Popa, T., Mironești. I. Locuri, cercetări arheologice, monumente și personaje istorice, Bibliotheca Musei Giurgiuvensis III, Giurgiu, 29-32.

Bichir, Gh. 1984, *Geto-dacii din Muntenia în epoca romană*, București.

- Cassius Dio, *Istoria romană*. In: *Izvoare privind istoria României*, I, București, 1964.
- Gudea, N., Bajusz, I. 1982, *Mărgele romane la Porolissum (I)*. Acta Musei Porolissensis VI.
- Mitrea, I., Preda, C. 1966, *Neropole din secolul IV e.n. în Muntenia*, București.
- Negru, M. 2000, *Așezarea din secolul al III-lea p. Chr.* In: M. Negru, C. Schuster, D. Moise, București-Militari „Câmpul Boja”. *Un sit arheologic pe teritoriul Bucureștilor*, București, 57-152.
- Negru, M. 2005, *O locuință de tip Militari-Chilia descoperită la București-Militari-Câmpul Boja*. Cercetări Arheologice în București VI, 173-180.
- Negru, M. 2007, *Militari-Câmpul Boja. Series III. Settlements of 2nd to 4th Centuries AD*, Târgoviște.
- Negru, M., Schuster, C., Moise, D. 2000, *București-Militari Câmpul Boja. Un sit arheologic pe teritoriul Bucureștilor*, București.
- Negru, M., Schuster, C., Bădescu, A., Comșa, A., Morintz, A. 2008, *Militari Câmpul Boja. Series IV. Archaeological excavations from 2006-2007*, Târgoviște.
- Parducz, M. 1941, *A szarmatakor emlékei magzarszágon I/ Denkmäler Der Sarmatenzeit Ungarns*. Archaeologia Hungarica XXV.
- Parducz, M. 1944, *A szarmatakor emlékei magzarszágon II/ Denkmäler Der Sarmatenzeit Ungarns*. Archaeologia Hungarica XXVIII.
- Parducz, M. 1950, *A szarmatakor emlékei magzarszágon III/ Denkmäler Der Sarmatenzeit Ungarns*. Archaeologia Hungarica XXX.
- Popilian, Gh. 1976, *Ceramica romană din Oltenia*, Craiova.
- Schuster, C., Negru, M. 2006, *Militari-Câmpul Boja. An archaeological site on the territory of Bucharest II. Pre- and Proto-Historic Settlements*, Târgoviște.
- Turcu, M. 1992, *Descoperiri arheologice la București-Militari Câmpul Boja (București, Secolele II-III e.n. și VI e.n.)*. Cercetări arheologice în București IV, 37-56.

București-Militari-Câmpul Boja. The Settlement of 2nd to 4th Centuries AD

Abstract

The archaeological site of Bucharest-Militari Câmpul Boja gave one of the names of Militari-Chilia Culture created by Dacians from Muntenia since the 2nd to the 4th centuries AD. Since 1958 to 2008 there were 23 archaeological campaigns. In these excavations were discovered 102 contexts: 32 dwellings, 2 pottery kilns, one bronze workshop, 5 pits of cults and 62 provision pits.

The dwellings have a rectangular plane. The walls are built from wood and clay, and the cover was from vegetables materials probably. Those two pottery kilns and the bronze workshop are arguments for a artisanal quartier in the central-western part of the site.

Inside of the archaeological contexts, there were found fragments of pottery vessels, broches, beads, Roman coins and other ones. The archaeological materials suport a chronolgy between the 2nd and the 4th centuries AD.

List of illustrations:

- Pl. I. 1 - Pit house no. 7 of 1960; 2 - Pit house no. 60 of 2008.
- Pl. II. 1 - Pottery kiln 1 discovered in 1998; 2 - Cultic pit discovered in 1997.
- Pl. III. Archaeological materials dated in II-III Centuries AD.

Dr. Mircea Negru, Universitatea „Spiru Haret”, Bd. Timișoara, 58, Sector 6, București, România, e-mail: mircea_negru_arch@yahoo.com

Dr. Cristian Schuster, Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, Centrul de Tracologie, Casa Academiei, Calea 13 Septembrie, 13, Sector 5, București, România, e-mail: cristianschuster@yahoo.com